

«Παρουσίαση των Κ.Ε.Ε. στην Ελλάδα: τα προγράμματα, η εκπαίδευση των εκπαιδευτών και η φιλοσοφία που τα διέπει.»

Καρανίκης Σπυρίδων, Εκπαιδευτικός, Σύμβουλος της Εκπαίδευσης στα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων Αιγάλεω Αττικής, Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, ΥΠ.Ε.Π.Θ

Ιδιαιτερότητα της εκπαίδευσης ενηλίκων - Εισαγωγή

Σύμφωνα με τη θεωρία της ανδραγωγικής, οι ενήλικοι σκέπτονται και συμπεριφέρονται κατά τρόπο ριζικά διαφορετικό από τους ανηλίκους. Έχουν πολύ ευρύτερο και διαφορετικής υφής απόθεμα εμπειριών έχουν έντονη ανάγκη να αυτοκαθορίζονται, επιζητούν να συμμετέχουν ενεργητικά στις διαδικασίες που τους αφορούν. Κατά προέκταση η εκπαίδευση ενηλίκων έχει ως σκοπό την αυτοδυναμία των εκπαιδευομένων και χαρακτηρίζεται από μεθόδους βιωματικής μάθησης, από την ευρετική πορεία προς τη γνώση και από ανοικτές, συνεργατικές σχέσεις εκπαιδευτών - εκπαιδευομένων (Knowles, 1998). Ο κριτικός στοχασμός επάνω στις παραδοχές (πεποιθήσεις) μας που έχουν εμφυτευθεί από το πολιτισμικό πλαίσιο και συχνά οδηγούν σε δυσλειτουργική συμπεριφορά, αποτελεί προϋπόθεση για την περισσότερο εναρμονισμένη ένταξη στην πραγματικότητα. Όμως, μόνο οι ενήλικοι είναι εν δυνάμει ικανοί για αυτή τη διεργασία. Το παιδί μπορεί και αυτό να συνειδητοποιήσει ότι οι τρόποι σκέψης και συμπεριφοράς του δεν αποδίδουν μέσα στο πλαίσιο των συνθηκών του, αλλά δεν διαθέτει τη «συναισθηματική πείρα» η το εύρος, το βάθος, την ποικιλομορφία και την ένταση των εμπειριών, που εμφανίζονται με την πάροδο του χρόνου στην ενήλικη φάση της ζωής και καθιστούν δυνατή την ολοκληρωμένη επεξεργασία των βιωμάτων και την επαναξιολόγηση των εσωτερικευμένων κανόνων και παραδοχών (Brookfield, 1996). Επιπλέον, μόνο οι ενήλικοι μπορούν να διανύσουν τα πιο προχωρημένα στάδια της νοητικής διεργασίας, δηλαδή να συσχετίσουν πλήθος αφηρημένων εννοιών κατανοώντας τις αλληλεπιδράσεις τους και να διερευνήσουν συγκριτικά όλες τις - συχνά αντιφατικές - πλευρές ενός ζητήματος, κατανοώντας έτσι τα όρια της γνώσης και αποδεχόμενοι τη σχετικότητά της (Mezirow 2000). Απόρροια των παραπάνω είναι η εκπαίδευση ενηλίκων, ως συγκροτημένη ,μαθησιακή διεργασία, να ανάγεται σε προνομιακό πεδίο για την πραγματοποίηση ενός θεμελιακού σκοπού της ύπαρξης,

που είναι η απελευθέρωση από τις δυσλειτουργικές παραδοχές. Τα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Κ.Ε.Ε.) σύμφωνα με το νέο Θεσμικό πλαίσιο (3369/06-07-05) αποτελούν κρατικές δομές και το έργο που τους έχει ανατεθεί εντάσσεται στο ΕΠΕΑΕΚ του ΥΠ.Ε.Π.Θ. και συγχρηματοδοτείται από το Ε.Κ.Τ. και το Ε.Τ.Π.Α. Η Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Γ.Γ.Ε.Ε.) του ΥΠ.Ε.Π.Θ. έχει ως κύριο στόχο τον σχεδιασμό προγραμμάτων που θα εξυπηρετήσουν τη συγκρότηση και την εφαρμογή της Δια βίου μάθησης. Η Δια βίου μάθηση, χαρακτηρίζεται από μαθησιακές διαδικασίες με συνεχή προσαρμογή των προγραμμάτων στις ανάγκες της καθημερινότητας των εκπαιδευομένων, έτσι ώστε Οι γνώσεις που προσφέρονται να αξιοποιούνται στην καθημερινή πρακτική τους. Η διαχείριση και η υλοποίηση αυτών των προγραμμάτων έχει ανατεθεί στο Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Ι.Δ.ΕΚ.Ε.). Τα Κ.Ε.Ε. συνιστούν καινοτομία για τα Ελληνικά δεδομένα σε ότι αφορά τη Δια βίου μάθηση καθώς προάγουν ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση.

Σε ποιους απευθύνονται και τι περιλαμβάνουν τα προγράμματα των Κ.Ε.Ε

Τα εκπαιδευτικά και επιμορφωτικά προγράμματα των Κ.Ε.Ε. απευθύνονται σε όλους τους ενήλικες της χώρας, διαχέουν γνώσεις και δεξιότητες και είναι δυναμικά συστήματα κοινωνικής συνοχής, απασχόλησης αλλά και ανάπτυξης. Προσφέρουν πρόσβαση στην εκπαίδευση σε όλους, με δημοκρατική αντίληψη (κοινωνική συνοχή - ένταξη - συμμετοχή) και σύνδεση με την οικονομία (αγορά εργασίας - ανταγωνιστικότητα).

Στα προγράμματα (τα οποία προς το παρόν είναι 98, ενώ οι θεματικές ενότητες είναι 9) μπορούν να συμμετέχουν ελεύθερα όλοι οι ενήλικες (άνεργοι ή εργαζόμενοι) ανεξάρτητα από το φύλο, το μορφωτικό επίπεδο, την καταγωγή, τη θρησκεία, κ.λ.π.

Ο αριθμός των εκπαιδευομένων σε κάθε τμήμα κυμαίνεται από 12 (ελαχιστος αριθμός) έως 20 άτομα (μέγιστος αριθμός). Οι ενάρξεις των τμημάτων πραγματοποιούνται στην πρώτη εβδομάδα κάθε μήνα και εφόσον συμπληρωθεί ο απαιτούμενος αριθμός εκπαιδευομένων. Η εκπαιδευτικοί περίοδοι διαρκούν: η 1 η από τον Σεπτέμβριο έως και τον Ιανουάριο και η 2η από τον Φεβρουάριο έως και τον Ιούνιο. Υπάρχουν ειδικοί όροι για τις ευάλωτες κοινωνικά ομάδες (τσιγγάνοι,

φυλακισμένοι μουσουλμάνοι). Τα τμήματα είναι μικρότερα με ελάχιστο αριθμό συμμετεχόντων οκτώ και μέγιστο δώδεκα άτομα.

Η επιλογή των υποψηφίων για τα διάφορα προγράμματα γίνεται πολύ προσεκτικά και είναι μια διαδικασία η οποία σε γενικές γραμμές περιλαμβάνει την ανίχνευση των αναγκών και των δυνατοτήτων τους σε ότι αφορά το περιεχόμενο του προγράμματος κατά τμήματα, με τρόπο που να εξασφαλίζεται όσο αυτό είναι δυνατό, ότι έχουν κοινά ενδιαφέροντα. Αυτό επιτυγχάνεται είτε μέσω ενός συστήματος ερωτήσεων και απαντήσεων ή εναλλακτικά με τεστ κατάταξης. Η διαδικασία αυτή είναι πολύπλοκη. Ο Υπεύθυνος Εκπαίδευσης, που οφείλει να έχει πολυσύνθετες γνώσεις, διενεργεί τις συνεντεύξεις με στόχο να εντάξει τελικά τους υποψηφίους σε τμήματα.

Τα γνωστικά πεδία στα οποία εντάσσονται τα εκπαιδευτικά προγράμματα των Κ.Ε.Ε είναι τα παρακάτω: Ελληνική γλώσσα Ευρωπαϊκές γλώσσες ευρωπαϊκή ιστορία Βασικές γνώσεις μαθηματικών - στατιστική, Τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, Οικονομία-επιχειρήσεις, Ενεργός πολίτης: δικαιώματα υποχρεώσεις - διαχείριση νοικοκυριού, Πολιτισμός - τέχνες διαχείριση ελεύθερου χρόνου, Ειδικά προγράμματα ευάλωτων κοινωνικά ομάδων, Περιβάλλον - τουρισμός - περιφερειακή ανάπτυξη.

Σε ότι αφορά τα προγράμματα που διαρκούν έως και 75 ώρες, δίδεται πιστοποιητικό επιμόρφωσης, ενώ σε αυτά που διαρκούν από 100 ώρες και άνω, πιστοποιητικό Δια βίου εκπαίδευσης. Υπάρχουν επίσης και τα προγράμματα Δια βίου εκπαίδευσης 125 και 250 ωρών αντίστοιχα, τα οποία έχουν αυτονομηθεί.

Ποια πλεονεκτήματα έχουν αυτά τα προγράμματα

Ανταπόκριση στις νέες ανάγκες της κοινωνίας της γνώσης και της παγκοσμιοποίησης, όχι τυποποιημένες γνώσεις με δασκαλοκεντρικό τρόπο, ευέλικτη μάθηση χωρίς χρονική δέσμευση, ελκυστικοί τρόποι προσέγγισης των προβλημάτων χωρίς διαδικασίες απομνημόνευσης, στάσεις σε ερωτήματα χωρίς να δίνονται "σοφές" απαντήσεις, συνεργατικές διαδικασίες σε δραστηριότητες επίλυσης προβληματικών καταστάσεων, διαπολιτισμικότητα, αναγνώριση της αξιοποίησης και διαφορετικότητας των άλλων, απόκτηση νέων δεξιοτήτων ή αναβάθμιση των ήδη υπαρχόντων, γνώση (ελλείψεις), δεξιότητες (που επιθυμώ να αποκτήσω), στάσεις

(απέναντι στη μάθηση), ανάπτυξη κριτικής σκέψης, συσχετισμός γνώσης και εμπειρίας.

Σε ποιους χώρους πραγματοποιούνται τα προγράμματα - γενικότερο πλαίσιο και η φιλοσοφία που τα διέπει.

Ανεξάρτητα από την έδρα κάθε Κ.Ε.Ε., τα προγράμματα γίνονται σε κάθε δήμο και κάθε κοινότητα της περιοχής ευθύνης του) σε συνεργασία με αυτούς (εφόσον το επιθυμούν) σε επιλεγμένους χώρους (κυρίως σχολεία), κατανεμημένους χωροταξικά με τέτοιο τρόπο, ώστε κάθε δημότης - εάν είναι δυνατό - να έχει κοντά του ένα χώρο εκπαίδευσης. Σημαντικός είναι ο ρόλος των υπεύθυνων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που μας βοηθούν και μας παρέχουν κάθε δυνατή συμπαράσταση. Τα Κ.Ε.Ε. υποστηρίζονται από τους επιστημονικούς συνεργάτες, την ομάδα έργου, τους συντονιστές και άλλα στελέχη που συνεργάζονται διαρκώς με στόχο να δημιουργήσουν τις συνθήκες που θα τους επιτρέπουν να επικοινωνούν μεταξύ τους έτσι ώστε να καταφέρουν να προσφέρουν ευκαιρίες μάθησης σε ενήλικες σε όλη την Ελλάδα και προσαρμόζοντας διαρκώς αυτές τις ευκαιρίες μάθησης, να φέρνουν τους πολίτες πιο κοντά στη δράση.

Είναι γεγονός ότι ο ενήλικος αποτελεί μια διαμορφωμένη και αυτοδύναμη προσωπικότητα, με φυσική τάση για αυτόνομη πορεία και λήψη αποφάσεων. Με σεβασμό και προσήλωση σε αυτή την αντίληψη, προσπαθούμε, αξιοποιώντας τον ελεύθερο χρόνο του να συσχετίσουμε τη γνώση με την εμπειρία και τις ανάγκες του, λαμβάνοντας υπόψη τον περιορισμένο χρόνο που διαθέτει για μελέτη. Τέλος, πιστεύοντας ότι ο ρόλος μας δεν είναι παρά συμβουλευτικός και καθοδηγητικός, ευελπιστούμε σε καλή και αρμονική συνεργασία με τους ενήλικες. Ένας σύντομος απολογισμός για τη χρονιά 2006-2007 στα 56 Κ.Ε.Ε. της χώρας (58 από φέτος) είναι ότι εκπαιδεύσαμε 71.000 άτομα.

Περισσότερα για τα Κ.Ε.Ε.

Όλα τα προγράμματα των Κ.Ε.Ε. αποσκοπούν σε συμπληρωματική κατάρτιση καθώς εντάσσονται στην Δια Βίου Μάθηση και όχι στην Δια Βίου Εκπαίδευση. Η Δια Βίου Εκπαίδευση είναι μια μαθησιακή διαδικασία η οποία αποσκοπεί στην ένταξη στην

απασχόληση και επιπλέον θεωρείται καταναλωτικό αγαθό (πληρώνεται δηλαδή) ενώ η μάθηση όχι.

Τα προγράμματα απευθύνονται σε ενήλικες με διαμορφωμένη και αυτοδυναμη προσωπικότητα, οι οποίοι έχουν φυσική τάση για αυτόνομη πορεία και λήψη αποφάσεων, έχουν την ικανότητα να συσχετίζουν τη γνώση με την εμπειρία και τις ανάγκες τους και φυσικά έχουν περιορισμένο χρόνο για μελέτη. Τα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων χρειάζεται να δίνουν χώρο σε μια συλλογική διαλογική συζήτηση, στο πλαίσιο της οποίας τίθενται σταδιακά σε κριτική διερεύνηση οι δυσλειτουργικές παραδοχές και αναζητούνται πρακτικές λύσεις εναρμονισμένες με την πραγματικότητα (Mezirow, 2000). Αυτό προϋποθέτει τη λειτουργία μιας αλληλοϋποστηρικτικής εκπαιδευόμενης ομάδας και την ύπαρξη εκπαιδευτών που είναι δεσμευμένοι στην προσπάθεια ενίσχυσης της αυτονομίας της σκέψης των συμμετεχόντων. Η εκπαιδευτική διεργασία ξεκινά λαμβάνοντας υπόψη με προσοχή αυτά που οι συμμετέχοντες επιθυμούν και προσδοκούν να μάθουν.

Οι εκπαιδευτές αποτελούν το βασικότερο στοιχείο των εγχειρημάτων, αφού είναι αυτοί που έρχονται σε άμεση επαφή με τους εκπαιδευόμενους, αυτοί που οφείλουν να βρουν τον τρόπο - ανιχνεύοντας το «υλικό» τους - να αναγνωρίσουν τις ιδιαιτερότητες του κάθε εκπαιδευόμενου, έτσι ώστε να μπορέσουν να τους προσφέρουν τις γνώσεις και δεξιότητες που χρειάζονται. Ωστόσο, οι εκπαιδευτές χρειάζεται να ξεπερνούν αυτόν τον άμεσο στόχο και να βοηθούν τους συμμετέχοντες να επεξεργάζονται ζητήματα που βρίσκονται πέρα από τις ανάγκες που αρχικά διατυπώνουν και που πιθανόν αντανάκλουν τον περιορισμένο ορίζοντα του αντιληπτικού τους σύμπαντος. Χρειάζεται οι συμμετέχοντες να βοηθούνται να αντιλαμβάνονται κριτικά τις αιτίες από τις οποίες προέκυψαν οι ανάγκες τους, τις ρίζες δηλαδή της κοσμοαντίληψής τους, που είναι προϊόντα των πολιτισμικών επιρροών που έχουν εσωτερικευσει (Mezirow, 2000). Στο μέτρο που εξελίσσεται αυτή η διεργασία, προσεγγίζεται ο απώτερος σκοπός της εκπαίδευσης ενηλίκων: οι συμμετέχοντες γίνονται σταδιακά ικανοί να σκέφτονται κριτικά, να απεξαρτώνται από τις δυσλειτουργικές παραδοχές που έχουν υιοθετήσει και να αναλαμβάνουν δράση στο προσωπικό ή/και στο κοινωνικό-πολιτικό επίπεδο σύμφωνα με τις μετασχηματισμένες αντιλήψεις τους.

Ο ιδιαίτερος ρόλος του εκπαιδευτή

Ο ρόλος του εκπαιδευτή είναι σύνθετος και ειδικός, αφού θα πρέπει να προσπαθεί να εμπλέξει τους εκπαιδευόμενους σε δραστηριότητες επίλυσης προβλημάτων (όχι απομνημόνευση), σε συνεργατικές διαδικασίες, μέσω ευέλικτης μάθησης. Για να το επιτύχει αυτό ο εκπαιδευτής, δε θα πρέπει να έχει το ρόλο του μεταδότης γνώσεων, αλλά έναν ρόλο καθοδηγητικό και συμβουλευτικό, δηλαδή να θέτει ερωτήματα και όχι να δίνει σοφές απαντήσεις, με απλά λόγια να τους μαθαίνει πώς να μαθαίνουν (Learning to learn), επίσης να είναι ήρεμος, απλός και να μην προκαλεί. Ο εκπαιδευτής πρέπει να προσπαθεί να γίνεται μέλος της ομάδας, να είναι κοντά στον εκπαιδευόμενο και όχι να διδάσκει από καθ' έδρας, έτσι ώστε να «κερδίσει» τους εκπαιδευόμενους. Οι παιδαγωγικές του κατευθύνσεις πρέπει να εστιάζουν στην ενίσχυση της αυτομάθειας, στην αξιοποίηση των εμπειριών των ενηλίκων και την σύνδεση τους με την πράξη και τέλος στην αξιοποίηση της κοινωνικής διάστασης της μάθησης. Η παροχή τυποποιημένων γνώσεων με δασκαλοκεντρικό τρόπο δεν πρέπει να περιλαμβάνονται στους στόχους του. Ο βαθμός της δυσκολίας της δουλειάς του είναι πολύ, μεγάλος, εάν συνυπολογίσουμε σε όλα αυτά το ότι οι εκπαιδευόμενοι είναι δυνατό να έχουν διαφορετική εθνικότητα, κουλτούρα, ηλικία, γνώσεις κ.λ.π.

Καθοδηγητής στη προσπάθεια του εκπαιδευτή είναι ο Υπεύθυνος Εκπαίδευσης του Κ.Ε.Ε. ο οποίος του παρέχει διάφορα βοηθήματα προκειμένου να διευκολύνει την δουλειά του. Ο Υπεύθυνος Εκπαίδευσης μπορεί να οργανώνει συναντήσεις μεταξύ των εκπαιδευτών του ιδίου γνωστικού αντικείμενου με στόχο την μεταξύ τους συνεννόηση έτσι ώστε να υπάρχει - όσο είναι αυτό δυνατό- ομοιομορφία στην εξέλιξη των προγραμμάτων.

Οι γενικές παρατηρήσεις - επισημάνσεις προς τον εκπαιδευτή είναι να τους βοηθήσει να συνειδητοποιήσουν το στόχο των προγραμμάτων. Ο στόχος αυτός, είναι η κατάκτηση της ικανότητας επικοινωνίας και η ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους που αποτελούν τα πρώτα βήματα μιας μακράς πορείας. Με αυτό τον τρόπο θα μπορούν - μετά το πέρας του προγράμματος - να συνεχίσουν να μαθαίνουν, θα μπορούν να αναζητούν πληροφορίες για να λύσουν απορίες τους θα μπορούν να δίνουν απαντήσεις στα ερωτήματα και να χαίρονται με την αυτονομία τους, και με αυτό τον τρόπο θα αποκτήσουν σοβαρό κίνητρο για να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους προς όποια κατεύθυνση επιθυμούν.

Τα ζητούμενα λοιπόν είναι:

- Ενεργητικές μέθοδοι διδασκαλίας (συμμετοχικές).
- Επικέντρωση της προσπάθειας στην επίτευξη ικανότητας επικοινωνίας
- Ευαισθητοποίηση και καλλιέργεια γενικών και πρακτικών ικανοτήτων, όπως οι γνώσεις σε θέματα κοινωνικοπολιτικά, καθημερινά, ιστορίας ή πολιτισμού, τοπικών συνηθειών (ήθη και έθιμα) ακόμη και θέματα ορθής συμπεριφοράς στο εσωτερικό μιας ομάδας.

Ένα ζητούμενο που ίσως ξενίζει η αναφορά του, είναι και η απόκτηση συνείδησης ακροατών. Οι εκπαιδευτές οφείλουν να τους δίνουν το παράδειγμα και να τους επισημαίνουν πως δεν πρέπει μόνο να μιλάς αλλά να συμμετέχεις, να ακούς και να κρίνεις. Ο εκπαιδευτής πριν εμπλακεί στη διαδικασία της διδασκαλίας, πρέπει να έχει πάρει μέρος σε επιμορφωτικά σεμινάρια. Γι' αυτό το σκοπό, στην αρχή κάθε σαιζόν, υπάρχει πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών που διαρκεί μέχρι και εκατό ώρες που πραγματοποιείται από απόσταση, ενώ βέβαια υπάρχουν και ΟΙ εκπαιδευτικές συναντήσεις.

Οι εκπαιδευτικές συναντήσεις

Ο Υπεύθυνος Εκπαίδευσης παρέχει βοήθεια στους εκπαιδευτές στις δύσκολες στιγμές και τους προτρέπει να θεωρήσουν και να αντιμετωπίσουν τη διδασκαλία σαν σύνθετο και πολύπλοκο εγχείρημα, υπογραμμίζοντας όμως, ότι η γκάμα των λύσεων σε όποια προβλήματα αντιμετωπίσουν είναι μεγάλη και κατά συνέπεια, πολύ γρήγορα αυτή η διαδικασία θα μετατραπεί σε μια ευχάριστη ενασχόληση, από την οποία μπορούν να αποκομίσουν πολλαπλά οφέλη. Σε κάθε περίπτωση ο Σύμβουλος μεταφέρει στον εκπαιδευτή ότι η εκπαιδευτική διαδικασία αποτελεί προσφορά προς την κοινωνία και ότι οφείλει να λειτουργεί μέσα σε συγκεκριμένα πλαίσια. Ο ρόλος του εκπαιδευτή των ενηλίκων προϋποθέτει διάθεση προσφοράς στους συνανθρώπους, κατανόηση στην διαφορετικότητα, υπομονή και μετριοπάθεια, ηρεμία και δυνατότητα χρήσης εναλλακτικών μεθόδων όταν η προσέγγιση στο τμήμα δεν φαίνεται να είναι επιτυχής. Δεν έχει σχέση με τους εκπαιδευτικούς όπως τους

«Η δυναμική και οι προοπτικές των Δημοτικών Βιβλιοθηκών στην Ελλάδα»

ξέρουμε. Αυτό είναι και το βασικό θέμα της συζήτησης στις εκπαιδευτικές συναντήσεις.

Επίλογος

Εάν όλα αυτά ακούγονται δύσκολα ή πολλά, το ευτυχές αποτέλεσμα είναι αυτό που δίνει την λύση, αφού στόχος είναι η άντληση ικανοποίησης μέσα από την προσπάθεια και την απόκτηση εμπειρικής γνώσης. Σε κάθε περίπτωση όμως, το πρόγραμμα μόνο επιτυχές μπορεί να χαρακτηριστεί άλλες φορές λίγο και άλλες φορές περισσότερο.

Αυτή είναι η γενική εικόνα και η φιλοσοφία των Κ.Ε.Ε., η οποία διαμορφώνεται συνεχώς, αναπροσαρμόζεται και τελικά βελτιώνεται, σύμφωνα και ανάλογα με τις απαιτήσεις που με τη σειρά τους μεταβάλλονται διαρκώς. Ανεξάρτητα από τις όποιες αλλαγές στις διαδικασίες των Κ.Ε.Ε., ο στόχος παραμένει ο ίδιος για όλους μας: να αποκτήσει πρόσβαση στη μάθηση και ο τελευταίος πολίτης.

Βιβλιογραφία

Brookfield S. (1996) Adult Learning: An Overview, In A. Tuijnman (ed.) International Encyclopaedia of Adult Education and Training, 375 - 380, Oxford: Pergamon Press.

Knowles M. (1998), The Adult Learner: The Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development (5th edition), Houston, Texas:

Gulf Publishing. Mezirow J. (2000), Learning to Think Like an Adult: Core Concepts of Transformation Theory, In J. Mezirow (Ed.), Learning as transformation: Critical perspectives on a theory in progress, 3-33, San Francisco: Jossey Bass.
<http://www.ideke.edu.gr/programs.asp> ?

Η δεδομένη διάθεση προσφοράς θα έμενε χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο ή με μικρή ανταπόκριση εάν δεν υπήρχε κρίσιμη και αποτελεσματική συνεργασία με φορείς και κυρίως με άτομα με ζήλο και πίστη στη διάδοση του προγράμματος .

Η πρώτη σκέψη ήταν στους πλέον κατάλληλους για αυτή τη βοήθεια : στις βιβλιοθήκες των διαφόρων περιοχών εκεί δηλαδή όπου προσέρχονται δημότες φιλομαθείς και με διάθεση να διευρύνουν τους ορίζοντες της γνώσης.

Απευθυνθήκαμε λοιπόν στους υπευθύνους – προϊσταμένους των δημοτικών βιβλιοθηκών και προσπαθήσαμε να εξηγήσουμε το περιεχόμενο των προγραμμάτων και να ζητήσουμε την πολύτιμη συμβουλή τους στη διάδοσή τους.

Η ανταπόκριση υπήρξε και έτσι σε σύντομο χρονικό διάστημα . Εκεί όπου η συνεργασία λειτούργησε, είχαμε θεαματικά αποτελέσματα. Φυσικά δεν απέδωσε αυτή η συνεργασία με τα ίδια αποτελέσματα σε κάθε δημοτική Βιβλιοθήκη επειδή καθώς είναι φυσικό, σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια αυτή έχουν οι άνθρωποι που πιστεύουν, αγαπούν, θέλουν και μπορούν να διαδώσουν και να προσφέρουν.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα έχουμε στη Δημοτική Βιβλιοθήκη Χαϊδαρίου στην οποία η δημιουργία τμημάτων έχει αυξητικό βαθμό της τάξεως του 120% σε δύο χρόνια από την έναρξη της συνεργασίας .Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στην προσπάθεια της προϊσταμένης την οποία ευχαριστούμε δημόσια ενώ φυσικά οφείλουμε και αποδίδουμε ανάλογες ευχαριστίες και σε όσα άτομα βοήθησαν από διάφορα πόστα. Κυρίως όμως όσα υπηρετούν σε βιβλιοθήκες επειδή , ως είναι φυσικό, λόγω θέσεως έχουν δεδομένη την αγάπη προς τη μάθηση αλλά ταυτόχρονα αποτελούν και συνδεδετικό κρίκο σε κάθε προσπάθεια που αποβλέπει σε οποιοδήποτε τρόπο μάθησης όπως κυρίως είναι η «δια βίου μάθηση».

Θέλω εδώ να τονίσω ότι η προσφορά των Βιβλιοθηκών είναι πολύπλευρη διότι εκτός της αποφασιστικής βοήθειας στη διάδοση της «Δια βίου μάθησης» μας προσφέρουν και τους χώρους τους για ομιλίες που βοηθούν στη γνωριμία με τον θεσμό που εκτός από οικείος είναι και πιο κατάλληλος.

Τον χώρο της Βιβλιοθήκης είναι φυσικό να επισκέπτονται άτομα που έχουν προδιάθεση για μάθηση έτσι έχουμε μιας πρώτης τάξεως ευκαιρία να γνωρίσουμε στα άτομα αυτά και μέσω έντυπου υλικού τα διάφορα προγράμματα του θεσμού .

Σε μερικές περιπτώσεις μας προσφέρουν εκτός από την προσφορά αιτήσεων και χώρων ομιλίας εκτός από τη συλλογή αιτήσεων και ταξινόμηση ακόμη και δημιουργία τμημάτων έτοιμων για έναρξη.

Είναι λοιπόν η βιβλιοθήκη το πιο σημαντικό στήριγμα στη «Δια βίου Μάθηση» και οφείλουμε να ευχαριστήσουμε γι' αυτό τους υπευθύνους με την παράκληση να συνεχίσουν με τον ίδιο ζήλο όσοι μας προσφέρουν αυτή την ουσιαστική στήριξη και με μεγαλύτερο όσες βιβλιοθήκες έχουν ακόμη περιθώριο. Επίσης πιστεύοντας στην αξία του έργου των βιβλιοθηκών δηλώνουμε ότι μπορούμε για την γνωστοποίηση σε κάθε είδους κοινό του έργου αυτού προτρέποντας επισκέψεις στους χώρους που προσφέρουν δωρεάν πνευματική τροφή που ο κάθε σημερινός άνθρωπος έχει ανάγκη.